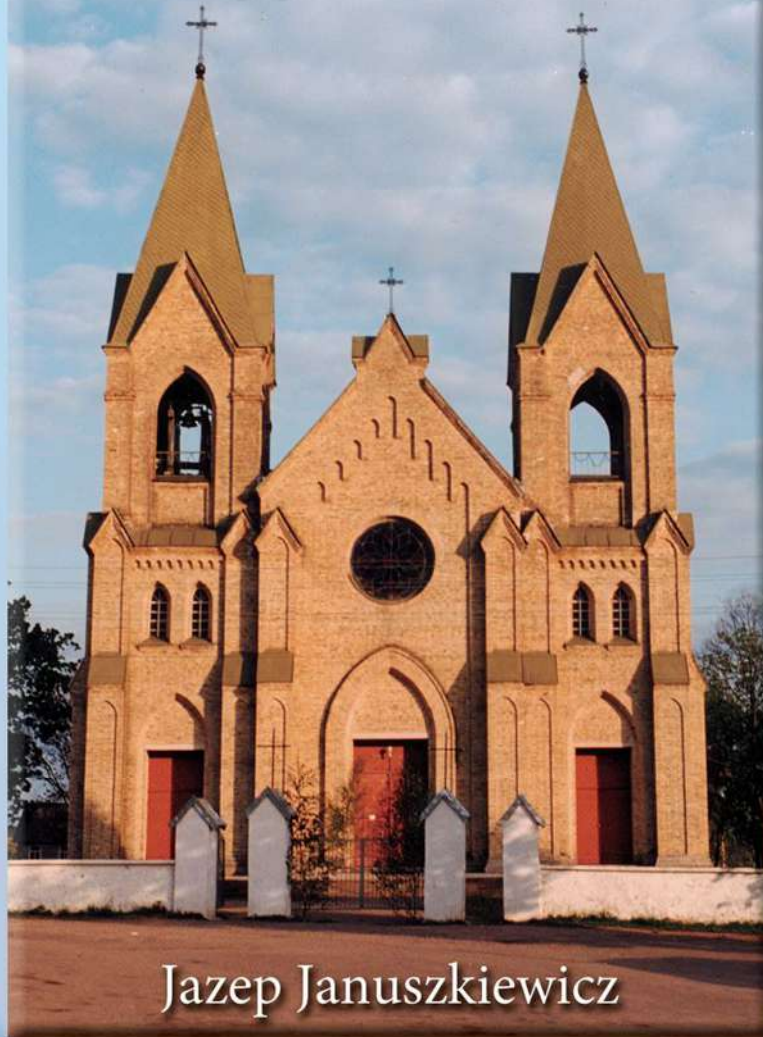

Язэп Янушкевіч

СВЯТЫНЯ
НАД ІСЛАЧАЙ

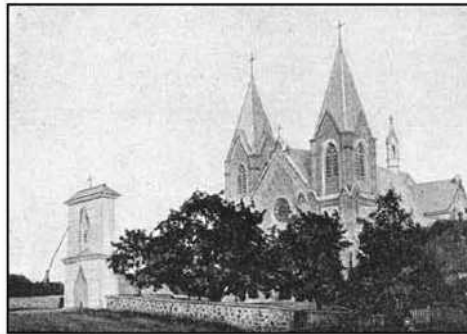
Jazep Januszkiewicz

ŚWIATYNIA
NAD ISŁOCZĄ

*Памяці бацькоў —
Марылі-Ірэны (з Грыбоўскіх)
і Язэпа Янушкевічаў —
а таксама ўсіх сваякоў-продкаў з ракаўскай парафіі:
Акуневічаў, Анушкевічаў, Барздыньскіх, Грыбоўскіх,
Карловічаў, Касовічаў, Крывіцкіх, Лукашэвічаў, Руткоўскіх,
Янушкевічаў, кроў якіх у венах нашай памяці*

*Pamięci Rodziców —
Maryli-Ireny (z Grzybowskiich)
i Józefa Januskiewicz,
oraz wszystkich krewnych z parafii rakowskiej:
Akuniewiczów, Anuskiewiczów, Borzdyńskich,
Grzybowskiich, Januskiewiczów, Karłowiczów,
Kosowiczów, Krywickich, Łukaszewiczów, Rutkowskich,
w których płynie krew naszej pamięci*

**Да 110-годзьдзя пабудовы
мураванага касьцёла ў Ракаве**

**Na 110-lecie
budowy kościoła w Rakowie**

JAZEP JANUSZKIEWICZ

ŚWIĄTYNIA
NAD
ISŁOCZĄ

Rzymsko-Katolicki Kościół
Dominikański w Rakowie
Matki Bożej Różańcowej

Historia, dokumenty

Raków
2014

ЯЗЭП ЯНУШКЕВІЧ

**СВЯТЫНЯ
НАД
ІСЛАЧАЙ**

**Ракаўскі Дамініканьскі касьцёл
Маці Божай Ружаньцовай**

Гісторыя, дакументы

**Ракаў
2014**

ББК 63.3 (4Бел)яб
Я65

Янушкевіч Я. СЪВЯТЫНЯ НАД ІСЛАЧАЙ: Ракаўскі Дамініканскі касцёл Маці Божай Ружаньцовай / Гісторыя, дакументы. — Ракаў, 2014. — 20 стар. + 8 стар. іл.

Буклет выходзіць да 110-годзьдзя заснаваньня новазбудаванай сьвятыні — Ракаўскага Дамініканскага касцёла Маці Божай Ружаньцовай.
Выданьне другое, дапрацаванае й дапоўненае.
1-е выданьне «Сьвятыня над Іслаччу» (Мінск, 2004).

На вокладцы выкарыстаны фотаздымак з архіва выдавецтва «*Pro-Christo*» (аўтарства Аляся Яроменкі; 2005), а таксама здымкі з прыватных архіваў, асабліва ракаўчукоў: Яна Драчыньскага, Элы Мацьвіенкі, Валерыя Хацько і аўтара.

На трэцяй старонцы вокладкі — пазычаныя радкі зь верша-элегіі «*Да майго радзімага мястэчка*» («*Do mego rodzinnego miasta*») аўтарства ракаўчука Зьдзіслава Руткоўскага.

На адвароце вокладкі (стар. 4) — сьлінныя старадаўнія Вальы над бруістай Іслачай; здымак аўтара (красавік, 2014).

Broszura wydana z okazji 110. rocznicy założenia świątyni — Rzymsko-Katolickiego Kościoła Dominikańskiego w Rakowie Matki Bożej Różańcowej.

Wydanie drugie, dopelnione.

1-e wydanie «Świątynia nad Istoczą» (Mińsk, 2004).

Na okładce wykorzystano zdjęcie z archiwum wydawnictwa «*Pro-Christo*» (autorstwa Alesia Jaromienki; 2005). Również w wydaniu są zdjęcia ze zbiorów prywatnych rakowian: Jana Draczyńskiego, Ely Maćwijkenki, Valerego Chaćko i autora.

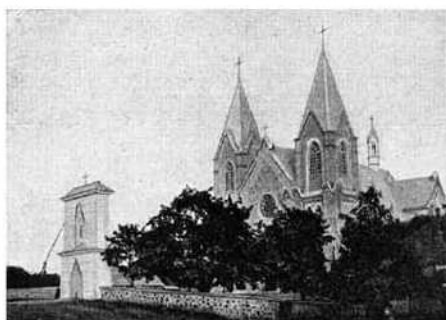
Аўтар выказвае шчырую падзяку *Алегу Глекаву, Яну Драчыньскаму, Югасі Пухальскай (Joanna Puchalska), Францішцы Карловічанцы, Чэславу Сэнюху (Czesław Seniuch), Марціну Шумілясу (Marcin Szumilas), Марылі Янушкевіч.*

Асаблівая падзяка — *Пётру КАСОВІЧУ (Piotr KOSOWICZ).*

© Янушкевіч Язэп, 2014

© Вільчыч В., Глекаў А., афармленьне, 2014

© Хінка-Янушкевіч Г., афармленьне, 2014

Сонца спакваля губляла сьпякотны напад, калі на схіле апошняга ліпеньскага дня 2003 года пад сьценамі Ракаўскага касьцёла сабралася купка мужчын на чале з ксяндзом Зьмітром Барылам.

Будынак касьцёльны вернікам аддалі ў 1993 г. За дзесяцігодзьдзе вернутая сьвятыня пабачыла нямакла ксяндзоў, але ўсе былі «даязджаючыя». Парафіяне ўжо звыкліся зь іх ратацый. І вось нарэшце ў Ракаве пробашч пасяліўся на стала (праўда, пакуль не ў плябаніі, якая па-ранейшаму стаіць акінутай).

Прызначаны ў Ракаў 15 чэрвеня 2003 г., новы пробашч горача і па-маладому ўтралёна браўся загаспадарыць у парафіі. Сваю дзейнасьць ён распачаў з гатычных вокнаў: праз іх прасочвалася вільгаць у сярэдзіну пабудовы, а падчас улеўных дажджоў нават цурчэла вада, пакідаючы цёмныя рагі-пісягі на падноўленай тынкоўцы. Клопат паўставаў немалы: як і на чым плазаваць па стромкіх касьцёльных сьценах, каб замяніць папсаваныя шыбы, закітаваць шпары, месцамі патрэсканыя ў жалезных мазаічных ваконных кратках?

Адшоўшы на момант ад астатніх паразважаць, задлегласьці зірнуў на грамадку мужчын на

фоне высачэзнай сонечнай гатычнай сьцяны.

І раптам мяне працяла выразнае ўсьведамленьне: які ж подзьвіг зрабілі нашыя прадкі напачатку мінулага стагодзьдзя, збудаваўшы гэтакі велічны храм!! (падобна спасьцігаецца бязьмежнасьць неспакойнага мора ў адзіным выпадковым саленаватым глытку).

Пагадзіцеся, нават у нашу кампутарную эпоху «прасунутай» будаўнічай тэхналогіі з магутнымі падымнымі кранамі ўзьвесьці аналагічнае збудаваньне за дзвотры гады запатрабуе нямагла працы людзкой і часу. Хай сабе атрымліваючы ахвяраваньні ў тысячы, мільёны даляраў. Бо стагодзьдзе прамінула, аднак анічога падобнага ні ў навакольні Ракава, ні на ўсёй Валожыншчыне не збудавалася. Ні «за палякамі», ні «за саветамі». Бо пры будаўніцтве сьвятынь, як нідзе ў чалавечай дзейнасьці, на першы план выходзіць не тэхнічнае ці іншае «матэрыяльнае» ўзбраеньне, а Боская Праява, выяўленая ў неабсяжнасьці, невымернасьці Духа людзкага. Чарговы раз пацьвярджаючы біблейнае: храмы Божыя будуцца не з камянёў ці цэглы, а з Веры.

Памятаю, як у тую азораную хвіліну моцна зажадалася дэдацца (хоць што-кольвек) пра далёкую пару, калі акурат 100 гадоў таму, у часы царскага перасьледу, у родным мястэчку над Іслачай паднялася і застыла ў вечным нябесным памкненьні наша сьвятыня.

Архіўныя дакументы пгчасліва прыўздымаюць заслону, праліваючы сьвятло на даўнія падзеі. Адлюстроўваючы, у самых агульных рысах, гісторыю збудаваньня Ракаўскага касьцёла.

Пачалася яна на пачатку мінулага стагоддзя досыць з праявінай прычыны: стары драўляны маставы касцёлік спаракнеў і на месцы яго вырашылі змураваць новы. (Наагул каталіцкая сьвятыня ў Ракаве заснавана яшчэ ў XVII ст. тагачасным уладаром мястэчка князем Геранімам Сангушкам). Неабходнасьць такая высьпявала даўно, аднак здзейсьніць яе ў расейскай «турме народаў» было немажліва. Праз усё змагарнае для нашых продкаў пазамінулае, XIX стагоддзедзе, тэндэнцыя назіралася адваротная: канфіскацыя, збурэньне, перабудова рыма- і грэка-каталіцкіх сьвятынь на праваслаўныя храмы-брацтвы. Падставы ў акупацыйных уладаў знаходзіліся рэгулярна: «бунты-змовы каталікоў і палякуючых»: 1812, 1823—1824, 1830—1831, 1833, 1838, 1846, 1849, 1855, 1863—1864... А для нас пералік гэтых слынных датаў — пазнакі вызвольных паўстаньняў-інсурэкцый, рэвалюцый, усчатых продкамі. Сьведчаньне іхняй нескоранасьці, скіраванай супраць расейскай акупацыі.

Размовы размовамі, але і новаму пакаленьню «на забраных абшарах» належала рабіць канкрэтныя крокі дзеля адраджэньня сваіх спрадвечных сьвятынь. На шчасьце, пад націскам заходніх дзяржаў і апостальскай сталіцы царызм у 1896 г. мусіў прыняць афіцыйную пастанову, згодна якой «за межным веравызнаньням» (?) дазваляўся рамонт і ўзнаўленьне культавых пабудоў на прасторах неабсяжнай імперыі.

Выкарыстоўваючы момант у гістарычна-спрыяльных варунках, дзейны ракаўскі пробашч кс. Яўстах Карповіч (1844—1915) на самым пачатку 1903 г. зьвярнуўся

з адпаведным прашэньнем да вышэйшых каталіцкіх іерархаў: у сакавіку даслаў у Магілёўскую рыма-каталіцкую духоўную кансісторыю (месцілася ў Пецярбургу) патрэбныя планы-чарцяжы. Кансісторыя сваім парадкам у красавіку адаслала іх у Менскае губеранскае праўленьне з просьбаю зацьвердзіць належныя паперы і як найхутчэй вярнуць «з увагі надыходзю будаўнічага сезона і неабходнасьці распачаць пабудову».

Аднак распачаць будаўніцтва мураванага касцёла ракаўскім каталікам ў 1903 годзе не ўдалося. Хоць у тэхнічных адносінах праекты прызналі здавальняючымі, ды разьлікі трываласьці падаліся губеранскім чыноўнікам непераканальнымі. Іх належала дэтальна прапрацаваць. Да таго ж, будаўнічае адздыяленьне Менскага губеранскага праўленьня запатрабавала, згодна існуючым палажэньням, адшукаць спецыяліста, пад кіраўніцтвам якога б вялося будаўніцтва і які адказваў бы за ўсё. І яшчэ: у царскай імперыі, што непорушна трымалася на трох кітах (праваслаўе, самадзяржаўе, народнасьць) абавязковым было атрымаць дазвол пануючай улады (чытай: і рэлігіі таксама). Фармальнасьць, але яе не абыйдзеш. На шчасьце, тагачасны менскі губернатар граф Мусін-Пушкін неабходны дазвол даў.

Так у клопатах зьяцеў для ракаўчукоў 1903 год. Ці перамалёўваліся будаўнічыя планы разам з архітэктурнымі чарцяжамі і наколькі – невядома. Але за год Ракаўскі касцёлны камітэт знайшоў у Вільні адмысловага інжынера-архітэктара Уладзіслава Стыпулкоўскага, які пагадзіўся «прыняць на сябе нагляд і кіраўніцтва» па пабудове касцё-

ла ў мястэчку Ракаве. 18 красавіка 1904 года стары драўляны касьцёлік разабралі, і акурат праз месяц, 18 траўня (старага стылю, а паводле новага, 31-га траўня) адбылася знакамітая ўрачыстасьць: закладка памятнага камяня ў падмурак нашай сьвятыні. Збудавалі яе да 1906 года.

Як сьведчаць архіўныя дакументы, новазбудаваны Ракаўскі касьцёл расейскія акупацыйныя ўлады не пакінулі ў спакоі да Першай Сусьветнай вайны. А значыць, і ягонага тагачаснага пробашча Яўстаха Карповіча турбавалі допытамі-роспытамі да самай сьмерці (ксьндз Карповіч памёр у сьнежні 1915 г.). Акурат праз дзесяць гадоў ад пачатку будаўніцтва, улетку 1914 г. царскія сатрапы спахапіліся. Выявілася, што цягам будаўніцтва архітэктар адышоў ад першапачаткова пададзеных і зацьверджаных чарцяжоў ды замест сьціплай будыніны вышыней каля 5,5 м (8 аршынаў, як і папярэдні драўляны; гл. далей дакумент № 13) збудоваў пануючы над Ракаўскім навакольлем узнёслы гатычны будынак. Такое «недапушчальнае» з ідэалагічнага боку адвольнае архітэктурнае адхіленьне ў правінцыйным мястэчку справакаваў, відавочна, аграмадны купал, усьцягнуты на колішні базылянскі касьцёл, перабудаваны пад праваслаўную царкву (як сотні сьвятынь над Іслачай, Сьвіслачай, Дняпром, Нёманам, Гайнаю, Шчараю...) Аднак калі архітэктурны стыль тлустых мураванак на Беларусі прадыктаваны быў удусальнай палітыкай мураўёвых-вешальнікаў (новакаменныя цэрквы насаджаліся на паняволеных абшарах за сродкі абяздоленых радзін рэпрэсаваных удзельнікаў

паўстанняў), дык напачатку XX ст. яму спрыялі іншыя гістарычныя, Божыя абставіны. Нагадаю, калі ў 1905 г. цар Мікалай II (1868—1918), чарговы і апошні расейскі імператар (1894—1917), дазволіў Свабоду Слова і Веравызнаньняў, шмат якія мястэчкі Беларусі ўпрыгожыліся новымі сьвятынямі з узнёслымі каталіцкімі крыжамі. Сярод іх і гонкі касьцёл Маці Божай Ружаньцовай у Ракаве.

Сьвятыня засталася сьведчыць пра нескаронасьць і духоўную ўзвышанасьць нашых продкаў.

І люстраватца ёй у бруістай Іслачы вечна.

На хвалу Богу і радасьць людзям.

Ракаў,
красавік-травень 2004 г.

Дзесяць учынкаў дзесяцігодзьдзя (2004-2014)

1. *Капліца адноўленая, адфарбаваная.*
2. *Могілки спарадчанья, пазбаўленыя пустазельля.*
3. *Гаражы калгасныя, ідыятычныя прыбраныя з касьцельнага цэвінтара. Засталася пошта...*
4. *Набытая гукаўзмацняльная апаратура зьменшыла сярод парафіянаў колькасць глухих, даносіць слова Божае да самых старых.*
5. *Плябань адноўленая! Дзе месціца не толькі кс. пробашча жытло, але і класы для заняткаў рэлігіі зь дзеткамі.*
6. *Вокны касьцельныя заменены, «не плачуць» выбітымі шыбінамі, пакінуўшы ў далёкім мінулым падцёклыя рагі-пісягі.*
7. *Ацяпленне «фіялетавае», падключанае на зімовы абагрэў,*

стварае хай сабе ў нечым ілюзорны, але камфорт.

8. «Клубныя крэслы» заменены на зручныя лавы і дастаўлены, што амаль цалкам вырашыла праблему «стаянныя» падчас імішы.

9. Гістарычная «сігнатурка-вежа» над алтарнай часткай адноўленая.

10. Дах зьменены амаль цалкам. Прыйшла чарга на касцёльныя вежы...

Спынюся. Бо і гэтага на дзесяцігодзьце (2004—2014) пробашча Зьмітра Барылы як бы дастаткова. А ў недалёкай будучыні, як зазначыў цяпер, на Вялікдзень-2014 года, Яго Эксцэленцыя арцыбіскуп Тадэвуш Кандрусэвіч — трэба заняцца «рамонтам душаў» парафіянаў: ствараць большую магчымасьць атрымання рэлігійнай літаратуры, якая выдаецца каталіцкім выдавецтвам «*Про Хрысто*», распаўсюджваць касцёльныя сьпеўнікі. Каб нашая шматлюдная Велікодная працэсія сваёй маўклівасьцю не нагадвала пахавальную. Каб кожны парафіянін меў на руках касцёльны сьпеўнік у роднай мове (можна і з пазнакаю: «*Выносіць з касцёла дахаты забараняецца*»), і мог падхапіць сьпевы нашага цудоўнага хору, які нязьменна ўзначальвае з 1994 г. таленавітая Лізавета Пятроўская (актыўна ўдзельнічаюць у ім і яе сёстры, з дому Лямбовічанкі). Як годна пачуваюцца нашыя сьпеўныя ракаўчкі ў штогадовых піліграмках да маці Божай Буцлаўскай (яшчэ адна традыцыя апошняга дзесяцігодзьдзя).

Ніжэй друкуюцца (у перакладзе з расейскай мовы), дакументы, якія захоўваюцца ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі («*О постройке Римско-католического Костела в м. Ракове, Минского уезда*». Фонд 295. Вопис 1. Справа 8558).

Насамрэч пад гэтай архіўнай сігнатурай у НГА Бацалеланекалькі тонкіх архіўных папак-спраў, заведзеных напрацягу 1903—1914 гг. у канцылярыі Менскага губернскага праўленьня і менскага губернатара. Усіх дакументаў звыш дваццаці. Для публікацыі адабрана 14 (нумарацыя аўтарская).

Аналагічных і больш дэтальных, падрабязных дакументаў-справаздач пра гісторыю збудаваньня ракаўскага касцёла, якія павінны былі захоўвацца ў архіве Магілёўскай рыма-каталіцкай духоўнай кансісторыі, накуль невыяўлена.

[№ 1]

Духоўная кансісторыя.
14.04.1903. № 3015.
С[анкт]-Пецяярбург.

У Менскае Губернскае праўленьне.

Магілёўская кансісторыя, дасылаючы пры гэтым пададзеныя Пробашчам Ракаўскага касцёла ад 28 сакавіка за № 137:

- 1) праект р[ыма]-к[аталіцкага] касцёла ў м[ястэчку] Ракаў;
- 2) копію з гэтага праекта;
- 3) Чарцёж праекта № 8 і папярэчнага сячэньня скляпеньняў [сводов] № 2 і 7;
- 4) Чарцёж папярэчнага сячэньня і вышыні ўзвышэньня скляпеньняў;
- 5) План месцазнаходжаньня мястэчка Ракава з паказаньнем касцёльнага двору;
- 6) Копію з яго і

7) Тлумачальную запіску;
мае гонар прасіць Менскае Губеранскае Праўленьне распараджэння пра як мага хутчэйшае зацьверджаньне і вяртаньне чарцяжоўзваротназуга і надыходу будаўнічага сезона і неабходнасьці распачаць будаўніцтва.

Засядацель [Капітулы]
Канонік Сьвідэрскі
В[ыконваючы] а[бавязкі]
сакратара Русецкі (?)
Сталаначальнік (неразборліва)

Аўтэнтык. На бланку.
[Рэзалюцыя наўскос чорным атрамантам: Ухваліць праект і пераслаць яго ў Губер[анскую] Канцылярыю дзеля далейшага распараджэння, пра што наведоміць Кансісторыю. 1903. IV. 25]

[№ 2]
Праатакол Будаўнічага Адзядзяленьня Менскага губернскага праўленьня. 28.04.1903 г. № 189.

Пра ўхвалу праекта будовы ў м[ястэчку] Ракаў рыма-каталіцкага касьцёла

Магілёўская Рыма-Каталіцкая Духоўная Кансісторыя пры адносіне ад 14 красавіка б[ягучага] г[ода] за № 3015, накіравала ў Будаўнічае адзядзяленьне на разгляд выпраўлены, згодна растлумачэньню Праўленьня ад 5 сакавіка 1900 г. за № 516, праект на пабудову ў м[ястэчку] Ракаў, Менскага павета, каменнага рыма-каталіцкага касьцёла.

Закон: 145 Артыкул Будаўнічага Статута (выд. 1900 г.)

Меркаваньне: Пасьля разгляду гэтага праекту ў тэхнічных адносінах, прызнаны складзеным здавальняюча. Аднак пры

гэтым заўважана, што разьлікі трываласьці і устойлівасьці будынка могуць быць прынятыя толькі як прыблізныя. З увагі чаго Будаўнічае адзядзяленьне Губеранскага Праўленьня мяркуе праект пабудовы ў м[ястэчку] Ракаў каменнага касьцёла ўхваліць з тым, каб папярэдне, першы чым будаваць яго, выпрацаваны былі дэталёвыя разьлікі трываласьці і устойлівасьці будынка і каб пабудова яго адбылася пад нагляд асобы, якая мае права на правядзеньне будаўнічых работ. Пра гэта і надпісаць на праекце і затым адаслаць яго ў Канцылярыю Сп[адара] Губернатара на далейшае распараджэньне. Пра што і павядоміць Кансісторыю на яе адносіну за № 3015.

Справу па Будаўнічаму Адзядзяленьню залічыць скончанай і здаць сваечасова ў архіў.

Сапраўдны за належнымі подпісамі і зацьверджаньнем...

[№ 3]
Менскае Губеранскае Праўленьне.
Будаўнічае Адзядзяленьне.
30.04.1903 г. № 768. Менск.

У Канцылярыю Сп[адара]
Менскага Губернатара

Будаўнічае адзядзяленьне Губеранскага Праўленьня мае гонар накіраваць пры гэтым у Канцылярыю Сп[адара] Губернатара на далейшае распараджэньне тэхнічныя дакументы на пабудову ў м[ястэчку] Ракаў касьцёла, зацьверджаныя праколам Адзядзяленьня ў дзень 28 бягучага красавіка за № 189.

Губеранскі інжынер
Аляксандраў

[№ 4]

Магілёўская рыма-каталіцкая
духоўная кансісторыя. 17.05.1903.
№ 4067. С[анкт]-Пецярбург.

Менскаму Губернатару.

Будаўнічае адзядзяленьне Менскага Губеранскага Праўленьня, водгукам ад 30 м[есяца] красавіка за № 769, павядомила Кансісторыю, што тэхнічныя дакументы на пабудову, у м[ястэчку] Ракаў Менскага павета, касьцёла зацьверджаны паводле пратаколу названага Адзядзяленьня ад 28 м[есяца] красавіка за № 189 і разам з гэтым за № 768 адасланыя ў канцылярыю Вашай Сьветласьці.

У выніку вышэйназванага Магілёўская Кансісторыя мае гонар ласкава прасіць Вашу Сьветласьць зрабіць належнае ад яе распараджэньне пра як мага хутчэйшую прысылку ў Кансісторыю згаданых дакументаў, ухваленых Будаўнічым Адзядзяленьнем, на пабудову каменнага касьцёла ў м. Ракаве, з увагі надышоўшага будаўнічага сезона і неабходнасьці прыступіць да пабудовы названага касьцёла.

Засядацель Канонік
Сьвідэрскі

[№ 5]

Бланк Менскага Губернатара.
Стоя 3. № 3412. 20.05.1903 г.

У Магілёўскую Р.К.
Духоўную Кансісторыю

З прычыны адносіны ад 17 бягу-чага траўня, за № 4067, тэхнічныя дакументы на пабудову пабудову ў м. Ракаў, Менскага павета, новага каменнага касьцёла, замест існуючага там драўлянага касьцёла, маю гонар паведаміць Дух[оўную] кансісторыю, што з

майго боку не бачыцца прэрэчанняў на пабудову каменнага касьцёла, замест драўлянага.

Губ[ернатар]
граф Мусін-Пушкін
(подпіс адсутнічае).

[№ 6]

Магілёўская р[ыма]-кат[аліцкая]
арцыбіскупства. Менскі дэкан.
Пробашч Марыінскага касьцёла.
26.04.1904 г. № 465.

М[еста] Менск-губеранскі.

Яснавяльможнаму Спадару
Менскаму Губернатару

З прычыны Рапарта пробашча Ракаўскага касьцёла, даверанага мне дэканата, маю гонар ласкава прасіць Вашу Сьветласьць дазволіць на прыезд у Ракаў пробашчам Серафінскага касьцёла кс. Курляндэкаму і Каралішчавіцкага касьцёла кс. Калюкасу на асьвячэньне падмуркаў пад закладку новага касьцёла, якое мае адбыцца 18 траўня б[ягучага] г[ода].

Менскі дэкан
кс. Адам Ака [Акко].

[№ 7]

Віленскае Будаўнічае Бюро
інжынераў Стыпулкоўскага і
А.Клейна. Вільня.
Георгіеўскі прасп[ект], № 9.
27.04.1904 г.

У Менскае Будаўнічае
Адзядзяленьне
Інжынера-Архітэктара
Уладзіслава Фэліксава
Стыпулкоўскага

Заява.

Пры гэтым маю гонар заявіць, што я, ніжэйпадпісаны, маючы права выконваць будаўніцтва, па запрашэньні Камітэта па пабудове рыма-каталіцкага касьцёла ў м[ястэчку] Ракаў Менскай

губ[ерні], прыняў на сябе нагляд і кіраўніцтва над будаўнічымі працамі вышэйзгаданага

Інжынер-Архітэктар
Ул. Стыпулкоўскі.

Месца жыхарства:
Места Вільня, вул. Губернатар-
ская № 10.

[№ 8]

Рэзалюцыя губернскага
праўлення. 30.04.1904 г.

Пра атрыманне заявы інжынер-
архітэктара Уладзіслава Феліксава
Стыпулкоўскага давесыці да ве-
дама Менскаму павятоваму
паліцэйскаму ўпраўленню.

Губеранскі інжынер Аляксандраў,
Віцэ-Губернатар Ахытов (?)

[Пазнака: *Исполнен 30 Апреля*
1904 г. № 584].

[№ 9]

Сакрэтна.

Яго Сьветласьці
Менскаму Губернатару
Спраўніка Менскага павета

Рапарт.

Маю гонар дакладьці Вашай
Сьветласьці, што 18 бягучага
красавіка будынак Ракаўскага
рыма-каталіцкага касьцёла раз-
абраны і распачата будаваньне
новага каменнага касьцёла. На-
бажэнствы будуць адбывацца
ў могількавай капліцы, дзе ўжо
і адбыліся набажэнствы 18 і 25
красавіка.

Красавіка 30 дня 1904 г.

Спраўнік Ашерын (?).

[№ 10]

Сакрэтна

Яго Сьветласьці
Спадару Менскаму Губернатару,
Менскага павятовага спраўніка

Рапарт

18 бягучага траўня ў м[ястэчку]
Ракаў адбылося асьвячэньне пад-
мурка, прызначанага для збу-
даваньня каменнага касьцёла.
На тым месцы, дзе знаходзіўся
папярэдні рыма-каталіцкі кась-
цёл, цяпер ужо разабраны, быў
пастаўлены высокі драўляны
крыж, упрыгожаны суцэльнаю
зелянінаю, а па абодвум бакам
крыжа пастаўлены дзьве касьцель-
ныя харутвы, выкананыя з чыр-
вонага сукна з абразамі. У адной
з палавін жылога дома, які займае
пробашч касьцёла ксёндз Карповіч
і вікарны кс[ёндз] Мержвінскі[?],
ад самага ранку пачалася імша,
якую па чарзе адбывалі як мяс-
цовыя сьвятары, гэтак і тыя,
хто прыбыў на ўрачыстасьць
асьвячэньня: дэкан Менскага
Марыінскага касьцёла ксёндз Ака,
пробашчы Серафінскага касьцёла
Курыляндэкі і Каралішчавіцкага Ку-
люкас[?]. Кулюкас адпраўляў імшу
а 12 гадзіне, астатнія ксяндзы, на
чале з Кс[яндзом] Карповічем,
выйшлі на месца закладкі Касьцё-
ла і, пад сьпеў малітваў, абышлі
па перыметру падмурак касьцёла,
які будуюцца, пры чым Кс[ёндз]
Карповіч акрапляў сьвятою вадою
як само месца, гэтак і сабраны на
ўрачыстасьць народ. Абышоўшы
вакол падмурка, уся працэсія
зноўку падыйшла да месца, дзе
быў устаноўлены крыж, пасля
чаго Кс[ёндз] Карповіч узышоў
на збудаванае ўзвышэньне і
зьяярнуўся да народа з прамоваю,
на польскай мове, пачаўшы з таго,

што, збурыўшы будынак старога драўлянага касьцёла, ён лічыць сябе быццам асірацелым, чы не бачаць будынка сьвятыні і што пажадана як мага хутчэй імкнуцца да хутчэйшага збудаваньня новага будынка Касьцёла. Пры гэтым выказаў, што на сёньняшні дзень ёсьць толькі 1/3 частка таго каштарысу, якая патрэбная для збудаваньня Касьцёла і заклікаў да яшчэ большых, па-мажлівасьці, ахвяраваньняў на Касьцёл. Потым казань прамовіў дэкан Ака, таксама на польскай мове, пра неабходнасьць Касьцёла, пра ўмацаваньне веры ды інш.

Пасьля заканчэньня імшы і асьвячэньня, ксяндзы Карповіч і Курляндзкі, разам з земляўласнікамі: князем Друцкім-Любецкім і Грушвіцкім, хадзілі і збіралі ахвяраваньні сярод тых хто маліўся, дзея якой мэты пастаўлены былі на касцельным цывінтары адмысловыя столікі з кубкамі-скарбонкамі. Сход вернікаў быў небывалы, прыблізна тысяч пяць-шэсьць.

Пасьля заканчэньня ўрачыстасьці быў у кс[яндза] Карповіча абед для земляўласнікаў.

Пра што маю гонар дакладьці Вашай Сьветласьці і дадаць, што Ракаўскі касьцёл у даручэньні ад 5 сьнежня 1902 г. за № 7580 не значыцца.

Спраўнік Ашэрын.

№ 122.

Траўня 22 д(ня) 1904 г.

[№ 11]

Дэпартамент духоўных спраў. 14 чэрвеня 1914 г. № 5396.

Менскаму Губернатару.

У водгуку, № 1504, Ваша Вялікасьць, паведаміўшы, што ў

м[ястэчку] Ракаў, Менскага павеата, у 1904 годзе быў збудаваны каменны касьцёл замест існаваўшага драўлянага, просіце павядоміць, калі менавіта была дадзена згода Міністэрства на пабудову названага будынку сьвятыні.

З прычыны чаго Дэпартамент духоўных спраў лічыць абавязкам паведаміць Вашай Вялікасьці, што ліставаньня пра пабудову згаданага касьцёла ў Дэпартаменце не адбывалася.

Разам з тым, беручы пад увагу, што рамонт і аднаўленьне р[ыма]-к[аталіцкіх] царкоўных будынкаў, на дакладнай падставе п. 4 ст. 124 Стат[ута] Зам[ежных] Вер[авызнаньняў], выд[аньня] 1896 г., могуць адбывацца без дазволу цывільнай улады, калі яны не ўтрымліваюць характара пабудовы новага будынку сьвятыні, у сэнсе ўмяшчальнасьці большага ліку вернікаў (цыркуляр Міністэрства ад 19 сакавіка 1911 г., № 2416), Дэпартамент мае гонар ласкава прасіць Вашамосьць не адмовіць у падачы зьвестак пра тое, ці з'яўляецца новы будынак Ракаўскага касьцёла аднолькавым па велічыне з тым, які існаваў раней.

Дырэктар
Егермайстар Найвышэйшага
Двара (подпіс) ...

[№ 12]
20/VI. 1914 г.

Менскаму Спраўніку].

Дасылаючы пры гэтым чатыры плана збудаванага ў 1904 г. Ракаўскага паведаміць мне, з вяртаньнем дадаткаў, дапаўняючы да Рапарта ад 22 траўня 1904 г. за № 122 зьвесткі пра тое, наколькі розніцца новазбудаваны Р[ыма]-

К[аталіцкі] Ракаўскі касьцёл ад старога ў сэнсе ўмяшчальнасьці большага ліку вернікаў, падаючы атрыманую розніцу дакладна ў лічбах (памер будынку новага і старога і колькасьць вернікаў)...

[№ 13]

**Яго Вялікасьці Спадару Менскаму
Губернатару.**

Менскага Павятовага Спраўніка

Рапарт.

Дзеля выкананьня прадпісаньня ад 20 чэрвеня бягучага года, за № 1504, і ў дадатак да Рапарту майго ад 22 траўня 1904 г. за № 122, падаючы чатыры планы на збудаваны ў 1904 годзе Ракаўскі рыма-каталіцкі касьцёл, паведамляю Вашай Вялікасьці, што, як высветлілася па сабраным зьвесткам, будынак новаўзведзенага Ракаўскага касьцёла павялічаны адносна старога на 20 арш[ынаў] даўжынёю, 20 арш[ынаў] шырынёю і 17 3/4 арш[ынаў] вышынёю; стары касьцёл меў 36 арш[ынаў] даўжынёю, 16 арш[ынаў] шырыні і 8 1/4 арш[ынаў] вышыні, а новы мае – 56 арш[ынаў] даўжынёю, 36 арш[ынаў] шырыні і 26 арш[ынаў] вышыні. Пры чым у старым касьцёле месцілася да 600 чалавек вернікаў, а ў новым месціцца да 1000 чалавек.

За Павятовага Спраўніка,
Памочнік Сабураў

№ 1771.

Кастрычніка 30 дня 1914 г.

Па Канцылярыі Стол 1.

[* *Аршыні* (татар. *arşyn*) — мера даўжынні роўная прыкладна 0,71 м.]

[№ 14]

**Міністэрства Унутраных Спраў. Дэ-
партамант Духоўных спраў.
25.11.1914 г. № 9444.**

Менскаму Губернатару

З водгукка Вашай Вялікасьці за № 1504 прагледжваецца, што збудаваны ў 1904 годзе у м. Ракаве Менскага павета новы каменны касьцёл, замест драўлянага, які існаваў у гэтым мястэчку, памерамі сваімі істотна пераўзыходзіць ранейшы Ракаўскі касьцёл.

На пабудову азначанага касьцёла не было сваечасова выпрашана згода Міністэрства.

З прычыны чаго, спасылаючыся на цыркуляр Міністэрства ад 19 сакавіка 1911 года за № 2416, лічу абавязкам павядоміць Вашу Вялікасьць, што пры пабудове згаданага касьцёла было парушана патрабаваньне закона (п.2 ст. 124 Стат[ута] Зам[ежных] Вер[авызнаньняў], выд[аньня] 1896 г.), на моцы якога дазвол на царкоўнабудаўнічыя работы па будаваньню новых богаслужбовых пабудоў належыць кампетэнцыі Міністра Унутраных Спраў.

За Міністра Унутраных Спраў,
Таварыш Міністра (*подпис*).
Дырэктар (*подпис*).
Егермайстар Найвышэйшага
Двара (*подпис*)

Пераемнасць пакаленняў

Замест Пасляслоўя

*Асьцеражней, таварыш, са сьвятынямі.
Чым замяніць іх думаеш, скажы?
Страшней за ўсё, як робяцца пустынямі
Пакеткі плодныя людзкой душы.*

Ніл Гілевіч
«У старажытным гарадку
над Гайнаю...»
(1965)

*Ёсць такі журналісцкі штамп:
«Калі ўжо матэрыял быў падрых-
таваны да друку, нам стала вядо-
ма...»*

*Скарыстаю і я гэтакі прыём.
Паколькі, праўдзіва, зацікавіўшыся
гісторыяй роднай сьвятыні, да-
вялося паглыбляцца не толькі ў
далёкае, але і ў блізкае мінулае.
Скажам, высьветліць, калі, пасля
дзесяцігодзьдзяў большавіцка-
савецкай паняверкі, сьвятыня зноў
стала Божым Домам – пачала слу-
жыць на тое, дзеля чаго і была збу-
даваная.*

*У радзімай хаце трапіўся мне
чарнавы аркуш, напісаны рукою
мамы-нябожчыцы – Марылі-
Ірэны Грыбоўскай-Янушкевіч
(1929—1995). Наважваюся прапа-
наваць яго ракаўскім парафіянам.
Паколькі гэты аўтограф даку-
мэнтальна сьведчыць: каб на на-
шай роднай зямлі паўставалі хра-
мы і не стаялі зачыненымі, ва ўсе
стагодзьдзі павінны знаходзіцца
людзі, якія звоняць у званы памяці,
жыцьцё кладуць дзеля таго, каб
касьцёлы не былі безгалосымі.*

*Датаўца аўтограф прыблізна
1992 г.*

Не зусім нам прыемна, што
мы знаёмімся з ген[еральным]
дыр[эктарам] Н[авукова]
П[рамы-словага] А[б'яднаньня]
«Цэнтар» у такой абстаноўцы.

Марыля-
Ірэна
Янушкевіч

Нас тут шмат рабочых саўтаса
«Ракаўскі». Вы цяпер нашы
шэфы, і мы спадзяёмся, што
пасля Новага года будзем пад
Вашым кіраўніцтвам. Але Вы
на нас не павінны крыўдзіцца і
нам помсыціць.

Нам надта крыўдна, што як
толькі мы пачалі пісаць, каб нам
вярнулі наш касьцёл, Вы ў нас
перахапілі [яго]. Крыўдна слу-
хаць, што як сказаў нам [есьнік]
ген[еральнага] дыр[эктара], што
касьцёл канфіскаваны быў —
яго не канфіскавалі, як заводы,
фабрыкі, лясы, недры. У 1917
г. Ленін не чапаў ні касьцёлаў,
ні ксяндзоў, проста адзьдзяліў
рэлігію ад дзяржавы. А ў жніўні
1950 ракаўскія парцейцы ве-
раломна напалі на касьцёл, як
Гітлер на нас. Падабралі час,
як мужчыны былі на працы,
пабралі ламы, сякеры... Цэн-
тральныя дзьверы не змаглі
ўзламаць, дык заднюю дзьвер.
Жанчыні, каторыя сталі пры зам-
ку і баранілі касьцёл, паскідалі
з высокага ганку (7 каменных
прыступак). [Некаторых] домам
па сыгнае, пакалечылі. Я была
ачавідцаю. Пачула, што кась-
цёл забіраюць, прыбегла з пра-
цы, з канторы, стаяла і плакала,

а пред.сельпо, мой начальнік, падбег да мяне і як крыкне: «Ты чего здесь ревьшь, ступай на работу».

Касьцёл — гэта наша ўласнасьць. Пабудавана нашымі дзядамі за свае грошы. Каб ваш дом хто прыўлашчыў і Вы патрабавалі, каб вярнулі? Пара прызнаць памылкі Сталіна.

Мы цешымся, што настаў такі час перастройкі і дзякуем т. Гарбачову. Масква нам аддае касьцёл, а вы тарможце і траўміруеце народ: інвалідаў вайны, каторыя за Вас кроў пралілі.

Капліца малая, цесная і стаіць пад лесам. З вуліцы шум машын [перашкджае]. Не дарэмна будавалі касьцёл у цэнтры, каб было бліжэй хадзіць старым. Мы не хочам, каб касьцёл наш выкарыстоўвалі на культурна-сацыяльныя мерапрыемствы. Хрыстос сказаў: «Дом мой ест домам Божым», а Вы яго зрабілі прыстанкам разбойнікаў і далей хочаце, каб там швэндаліся ўсялякія п'яніцы ў шапках.

Вы такая багатая арганізацыя. Будуйце сабе — што? мала камянёў і цэглы? Дык вы наш гатовы захапілі і хочаце мець выгаду з яго. Цікава, якія турысты тут будуць заходзіць?

Прыходзіць род і адыходзіць род, а зямля, гісторыя застаецца вечна.

Я думаю, што Вы не захочаце, каб Вашы ўнукі і праўнукі чыталі і пракліналі вас. Сіла ў народзе, і Вы павінны прымірыцца з намі — аддаць нам наш касьцёл.

[Пакаў, 1992]

Sztafeta pokoleń

Zamiast Posłowania

*Ostrożniej ze świętością, przyjacielu!
Czyż Grek Teofan świętszy od Rublowa?
Świętość umiera, gdy bożków wokół wielu
I dusze w ludziach — puste i jałowe.*

Nil Hilewicz

«W dawnym miasteczku nad Hajnaju...»
(1965)

(Przełożył Czesław Seniuch).

Jest taka dziennikarska sztampa: «Kiedy już materiał był przygotowany do druku, stało się nam wiadomym»...

Wykorzystam i ja to porównanie. Ponieważ, prawdziwie, zainteresowawszy się historią rodzimej świątyni, poczułem się zobowiązany pogłębić nie tylko zamierzchłą, jak również niedaleką przeszłość. Nakreślić, w jaki sposób po dziesięcioleciach bolszewicko-radzieckiej niewiary, świątynia ta na powrót stała się Domem Bożym.

W rodzinnym domu trafił mi się brulionowy arkusz, napisany ręką mamy-niebożczki - Maryli-Ireny Grzybowskiej-Januszkiewicz (1929-1995). Zawiera on żarliwe nadzieje, aby na naszej ziemi istniały świątynie, nie będą pozamykane, aby zawsze znajdowali się ludzie, którzy będą «bić w dzwony pamięci», którzy ofiarują swoje życie, aby kościoły te nie były milczące.

Ośmielam się zaproponować ten dokument parafianom rakowskim. Autograf datuje się na ok. 1992 r.

Niezbyt nam przyjemnie, że poznajemy gen[eralnego] dyr[ektora] N[aukowego] P[rzemysłowego] S[towarzyszenia] «Centrum» w takich okolicznościach. Wielu spośród nas pracuje w sowchozie «Rakowski». Obecnie jesteście naszymi szefami, mamy nadzieję, że po Nowym Roku

również będziemy pod Państwa kierownictwem. Dlatego też, nie powinniście się na nas obrażać czy mścić.

Bardzo nam przykro, że gdy tylko zaczęliśmy pisać, aby nam zwrócili nasz kościół, Wy to pismo przechwyciliście. Nieprzyjemnie nam słuchać słów zaślepicy gen[eralnego] dyr[ektora], że kościół choć był konfiskowany, nie został skonfiskowany w pełni, tak jak stało się to z zakładami pracy, fabrykami, lasami. Nawet Lenin w 1917 r. zostawił kościoły i księży w spokoju, oddzielając jedynie religię od państwa. A w sierpniu 1950 rakowscy partyjniacy wiarołomnie napadli na kościół, jak Hitler na nas. Wybrali odpowiednią godzinę, kiedy mężczyźni byli w pracy. Mieli ze sobą łomy, siekiery... Nie mogąc wyważyć głównych drzwi, weszli tylnymi. Kobiety, które stały przy drzwiach i broniły kościoła, zrzucano z wysokiego ganku (7 kamiennych schodów). Niektóre bito łomem po plecach i okaleczano. Byłam naocznym świadkiem tych wydarzeń. Usłyszałam, że zajmują kościół, dlatego wybiegłam z pracy. Stałam przed świątynią i płakałam. Mój naczelnik podbiegł do mnie i krzyknął do mnie: «Czego tu wyjesz, wracaj do pracy».

Kościół — to nasza wspólna własność. Zbudowany przez naszych przodków za ich własne pieniądze. Co byście zrobili, gdyby wasz dom ktoś sobie przywłaszczył? Czy nie żądalibyście, aby go wam zwrócono? Przyszła pora uznać błędy Stalina.

Cieszymy się, że nadszedł wreszcie czas odwilży i dziękujemy towarzysowi Gorbaczewu. Moskwa nam oddaje kościół, a wy hamujecie ten proces i zadajecie krzywdę ludowi: inwalidom wojennym, którzy za Was przelewali krew.

Obecna kaplica jest za mała i za ciasna oraz stoi pod lasem. Z ulicy dobiega szum samochodów, który przeszkadza w modlitwie. Nie na próżno budowano kościół w centrum miasteczka, aby starszym ludziom było bliżej. Nie chcemy, by nasz kościół

wykorzystywano do kulturalno-społecznych przedsięwzięć. Chrystus powiedział: «Dom mój jest domem Bożym», a Wy zrobiliście z niego jaskinię zbójców». A wy chcecie, aby dalej szwendali się tam różni pijacy w czapkach.

Jesteście bardzo bogatą organizacją. Budujcie sobie — co, mało wam kamieni i cegieł? Przyszliście na gotowe i chcecie mieć z tego korzyść. Ciekawe, jacy turyści będą tu przychodzić?

Pokolenia przychodzą i odchodzą a ziemia i historia pozostają.

Myszę, że nie chcecie, żeby Wasi potomkowie czytali o Was i przeklinali Was.

Siła jest w ludzie, dlatego też powinniście pogodzić się z nami — oddać nam nasz kościół.

[Raków, 1992]

Przekład: Marcin Szumilas i P.K.

«Не давайце сьвятыні псам!»

(Уладзімір Караткевіч)

«Nie oddawajcie świętości psom!..»

Здымак Яна Драчыньскага. 1970-я гады.

Zdjęcie Jana Draczyńskiego. Lata 1970.

Урачыстасць у Ракаўскай святыні

У апошнія травеньскія дні бягучага года (29—30.05.2004) у Ракаве здарылася знакамітая падзея: святкаванне 100-годдзя з часу пабудовы новага мураванага касцёла Маці Божай Ружаньцовай. Урачыстую імшу ўзначаліў Яго Эмінэнцыя кардынал **Казімір Сьвёнтэк**. На самым пачатку пробашч нашай парафіі ксёндз **Зьміцер Барыла** прывітаў шматлікіх гасьцей, сярод якіх [былі] віцэ-рэктар Міждзяцэзіяльнай вышэйшай духоўнай семінарыі ў Пінску кс. **Ян Крэміс** і выкладчыкі семінарыі ксяндзы **Юры Касабуцкі**, **Аляксей Раманчук**, **Андрэй Сіповіч**, мінскі дзекан кс. **Антон Клімантовіч**, рубяжэвіцкі дзекан кс. **Рышард Юнік** (у склад Рубяжэвіцкага дэканату ўваходзіць наш касцёл), святары з Менску **Ігар Лашук** і **Уладзіслаў Лазар**; кс. **Аляксандар Барыла** з Вілейкі, кс. **Анатоль Парахневіч** з Заслаўя і інш. Гэты пералік можна працягнуць прадстаўнікамі ўлады ў асобах старшыні Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь **Станіслава Букі**, абласнога падначалення **Леаніда Пархімовіча**, старшыні **Валожынскага райвыканкама Івана Маркевіча**, старшыні **Ракаўскага сельсавета Святаслава Дударчыка** і інш.

Падчас Святой Імшы кардынал Сьвёнтэк надаў вернікам сакрамент бежмавання (хрост у свядомым узросце, пачынаючы ад 16 гадоў) — агульным лікам 98 чалавек. Паказальна, што сярод іх была значная колькасць 70- і нават 80-гадовых вернікаў, паколькі гэты сакрамент ўдзяляўся на-

шым парафіянам апошнім разам некалькі дзесяцігоддзяў таму (надаваць яго мае права звычайна толькі біскуп і вышэй).

Пасля імшы адбылася прэзэнтацыя кнігі земляка-ракаўчука **Язэпа Янушкевіча «Святыня над Іслаччу: Ракаўскі касцёл Маці Божай Ружаньцовай: гісторыя, дакументы»**, напісаная і выдадзеная адмыслова да юбілею ракаўскай святыні.

Адвячоркам на пляцы перад стромкім гатычным касцёлам быў зладжаны канцэрт з удзелам гурта «**Magnificat**» з **Бабруйска**. Гожыя сьпевы і моладзёвыя забавы-віктарыны доўжыліся да поўначы, цешачы ракаўчукоў і гасьцей свята. Апоўначы распачалася малітва за памерлых. За тых, што будавалі, утрымоўвалі, баранілі-ратавалі і аднаўлялі ракаўскую святыню...

На наступны дзень, 30 траўня, у нядзелю, адбылася ўрачыстасць Першай Святой камуніі для 17 дзяцей парафіі, да якой рыхтавалі іх законьніцы (манашкі) Супольнасці сясцёр сьв. **Дамініка**. Узначаліў гэтую ўрачыстасць кс. **Ян Крэміс**.

Заклучным акордам святкавання прагучала цудоўная музыка на нашым аргане ў выкананьні магістра мастацтваў, арганіста **Уладзімера Неўдаха**. Спадзяемся, што ў наступныя юбілеі святыні ў мястэчку, якім колісь валодаў **Міхал-Клеафас Агіньскі**, слынны аўтар несьмяротнага паланэза «**Разьвітаньне з Радзімай**», за арган сядуць і тутэйшыя музыкі.

Тамаш Карловіч.

Świątynia nad Isłoczą

Kościół w Rakowie pierwotnie został założony w XVII w. księciem Heronimem Sanguszką ówczesnym władcą miasteczka. Wiele razy odnawiany i odbudowywany przetrwał do początku XX w. Ówczesne władze okupacyjne na Białorusi — rosyjski carat — zabraniali budownictwo katolickich świątyń. Raczej można było obserwować inną politykę: konfiskowanie, rujnowanie, przebudowa rzymsko- i greko-katolickich kościołów na prawosławne cerkwie. Okupacyjne władze podstawy do tego znajdowali regularnie: «buntyspiski katolików i polakujących»: 1812, 1823—1824, 1830—1831, 1833, 1838, 1846, 1849, 1855, 1863—1864... A dla nas te wymienione lata — to oznaczenia wyzwalających powstań, rewolucji, rozpoczętych przodkami. Jest to świadectwo ich niepodległości w stosunku do rosyjskiej okupacji.

Jednak pod naciskiem zachodnich państw i Stolicy Apostolskiej (Watykanu) caryzm w 1896 r. musiał przyjąć oficjalne rozporządzenie, według którego «cudzoziemnym wyznaniom» (?) pozwolono przeprowadzać remonty i odnawiać sakralne budynki na przestrzeni bezgranicznego imperium.

Wykorzystując moment w historyczno-sprzyjających warunkach, proboszcz rakowski Eustachy Karpowicz (1844—1915) na samym początku 1903 r. zwrócił się z prośbą do wyższych katolickich hierarchów w Petersburgu, a tamte w odpowiednie instancje gubernii Mienskiej. Ówczesny mienski gubernator graf Aleksander Musin-Puszkina wydał potrzebne pozwolenie. 18.04.1904 r. drewniany kościół w Rakowie został zniesiony, a 18.05.1904 r. (według nowego stylu 31.05.) odbyła się wielka uroczystość: założenie kamienia węgielnego pod budowę naszej świątyni. W tej uroczystości brali udział nie tylko kapłani miejscowi — proboszcz

Karpowicz i wikariusz Mierzwiński, ale i dziekan Maryjeńskiego kościoła w Miensku ksiądz Akko, proboszczowie Serafińskiego kościoła Kurlandzki i Karaliszczawickiego Kolukas. Kościół został zbudowany do 1906 r.

W tym wydaniu podane są dokumenty, które znajdują się w Archiwum Narodowym historycznym Białorusi. (F. 295. Opis 1. Spr. 8558: «O budownictwie Kościoła Rzymsko-katolickiego w m. Raków, Mińskiego ujezdu»). W archiwum w rzeczywistości pod tą sygnaturą zachowuje się kilka cienkich teczek-spraw, założonych w kancelarii Mienskiego urzędu gubernatora w latach 1903—1914. Analogicznych, bardziej dokładnych dokumentów i sprawozdań o historii budowy kościoła w Rakowie, które mogły zachować się w archiwum Mohylewskiego rzymsko-katolickiego duchownego konsistorium, na razie nie odnaleziono.

Jak świadczą dokumenty archiwum, nowobudowany kościół w Rakowie rosyjska okupacyjna władza nie zostawiła w spokoju do Pierwszej wojny Światowej. A z tego wypływa, że i dla ówczesnego proboszcza Eustachego Karpowicza nie było spokoju aż do śmierci z powodu różnych dochodzeń i pytań (ksiądz Karpowicz zmarł w grudniu 1915 r.). Akurat za 10 lat od początku budownictwa, latem 1914 r. carskie władze zrozumieli, że w trakcie budownictwa architekt Władysław Feliksow Stypułkowski odszedł od pierwszych zaakceptowanych planów i zamiast małego budynku o wysokości około 5,5 m zbudował obecną wznoszącą się nad okolicą Rakowa przepiękną neogotycką świątynię. Jak informował w październiku 1914 r. powiatowy urzędnik Saburow (z zebranych przez niego danych) — wynika, że «budynek nowego Kościoła w Rakowie powiększony w porównaniu ze starym na 20 arszyn długości, 20 arszyn szerokości i 17 $\frac{3}{4}$ arszyn wysokości; stary kościół miał 36 arszyn długości, 16 arszyn szerokości

i 8 ¼ arszyn wysokości, a nowy ma — 56 arszyn długości, 36 arszyn szerokości i 26 arszyn wysokości, w starym kościele mieściło się do 600 wiernych, a w nowym mieści się do 1000 osób» [Arszyn (tatarskie arşyn) — miara długości około 0,71 m.]

Takie «niedopuszczalne» ze strony ideologii samowolne odejście w prowincjonalnym miasteczku sprowokowała, prawdopodobnie, pyszna kopuła, zbudowana nad zabraną bazylianską cerkwią. Architekturnej wolności również odpowiadały historyczne i Boskie okoliczności. Przypomnę, gdy w 1905 r. car Mikołaj II (1868—1918), kolejny i ostatni rosyjski imperator (1894—1917), ogłosił Wolność Słowa i Wyznania, wiele miasteczek Białorusi upiększyli się nowymi świątyniami ze wzniosłymi katolickimi krzyżami.

Trzeba się zgodzić, że nawet w naszej komputerowej epoce napemnionej budowlaną technologią z potężnymi ciągnikami i dźwigami wzniesienie podobnego budynku za 2—3 lata wymaga ogromnego ludzkiego wysiłku i czasu. Nawet otrzymując ofiary w tysiące i miliony dolarów. Bo stulecie przeminęło, jednak nic podobnego ani w okolicy Rakowa, ani na całej ziemi Wołożynskiej nie zbudowano. Ani «przy Polsce», ani «przy sowietach». Bo przy budowaniu świątyni, jak w żadnych innych dziejach ludzkości, na pierwsze miejsce wylania się nie techniczne albo inne «materialne» wyposażenie, ale Boska Opatrzność, wyrażona w bezgraniczności ludzkiego ducha. Kolejny raz udowadniając, że świątynie Pana budowane są nie z kamienia i cegły, ale z Wiary.

Za każdym razem wpatrując się w piękno kościoła w Rakowie uświadamiasz sobie, jaki bohaterski czyn zrobili nasi przodkowie na początku minionego stulecia w budowie tak wspaniałej świątyni.

Budynek kościoła po zabranii przez władzę sowiecką został zwrócony wiernym w 1993 r. Za dziesięć ostatnich lat świątynia

zobaczyła niemało księży. Mianowany do Rakowa 15 czerwca 2003 r. nowy proboszcz Dymitr Baryło gorliwie zaczął pracę w parafii, gdzie wznosi się nad 1słoczą rzymsko-katolicki kościół Matki Bożej Różańcowej.

Raków,
kwiecień—maj 2004 r.

Dziesięć uczynków dzieciolecia (2004-2014)

1. Kaplica farbą odnowiona.
2. Cmentarz uporządkowany, oczyszczony z zielska.
3. Kołchozowe prowizoryczne garaże usunięte z pod kościoła. Pozostała poczta.
4. Zakupiona aparatura głośnikowa zmniejszyła wśród parafian niedośłyszących Słowo Boże do najbardziej upośledzonych.
5. Plebania odnowiona! Pozostaje w niej nie tylko mieszkanie księdza proboszcza, ale i klasy dla dzieciaków z lekcji religii.
6. Ogrzewane «podfioletowe» podłączone na czas zimowy stwarza wrażenie komfortu, choćby tylko iluzoryczne.
7. Okna kościoła wymienione, nie płaczą już wybitymi szybami pozostałymi po dalekiej przeszłości.
8. «Fotele klubowe» zamieniły wygodne ławy i krzesła dostawne, co rozwiązało ostatecznie problem «wystawiania» podczas nabożeństwa.
9. Historyczna sygnaturka na części ołtarznej odnowiona.
10. Dach kościoła został odnowiony w całości.

Przełożył Cz. S.

A holy place on the river of Islach

The Catholic Church in the town of Rakaŭ was founded in the 17th century by Duke Heranim Sanhushak, who at that time was the holder of the town. Having been rebuilt and redecorated the church stood till the beginning of the 20th century. The occupying forces of the Communist regime didn't allow the construction of Roman-Catholic Churches. The Russians were carrying out a coherent policy: confiscation, destruction, the rebuilding of Catholic churches into orthodox shrines. And for doing that they had reasons: the rebellions of Catholics in 1812, 1823-1824, 1830-1831, 1833, 1838, 1846, 1849, 1855, 1863-1864.

As for us these dates show the unwillingness of our ancestors to subdue. Under the influence of the western countries and Vatican the Russian tsar had to allow «foreign religions» to redecorate their temples all over his empire.

Rakaŭ's Catholic Church vicar Yaustakh Karpovich (1844-1915) used the favorable political circumstances in 1903 and asked for permission to rebuild the then wooden Catholic Church in stone. Count Musin-Pushkin, governor of Minsk district, satisfied the request of the Catholic clergymen from St. Petersburg and on 18 April 1904 the wooden church was demolished. On 18 May 1904 the first stone of the new building was laid. Dean of Minsk St. Mary Catholic church, priest Kurliadzkin of Serafin church and Kaliukas of Karalishkavichy church, participated in the ceremony along with local priests. By 1906 the church was finished.

The booklet includes the documents that are kept in the National historical archive of Belarus (Fund 295.1. Case 8558: «About the construction of the Roman-Catholic church in Rakaŭ, Minsk district). These are some of the document cases dated 1903-1904 that were kept in Minsk Governor's chancellery. No other documents about the process of the building have been found.

According to some sources, the newly built Rakaŭ's church hadn't been left by Russian forces up to the 1st World War, which means that priest Yaustakh Karpovich had been interrogated till his death in December 1915. 10 years after the construction was started the tsar authorities noticed that the architect Uladzislau Feliksau Ctypulkouski increased the height of the building to 20 meters instead of the allowed 5,5. Such an unacceptable result for local authorities was achieved by a high gothic cupola. However, in 1905 the last Russian tsar Nikolai 2 (1868-1918) declared faith-freedom and a lot of Belarusian towns were decorated with new catholic crosses.

It's worth saying that even in our age of high technologies such building would require a lot of strength and financial support. Nothing of the kind was built when Poles or Communists were at power. It's a matter and decision of God, not of the people, to build temples for worshipping. God's churches are built with no stone but with faith, but every time when you look at the Catholic church of Rakaŭ you realize what a feat people managed to do.

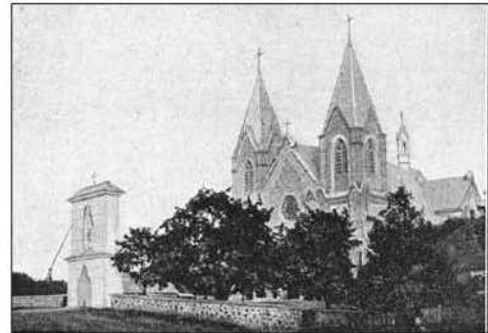
The building was given back to worshippers in 1993. It has seen many priests. The new priest Zmitzer Baryla is eager to organize spiritual life in St. Mary's church which stands on the river of Islach.

Translated by DAMIANUSZ and Aleh Zhlutka.

Вось ён, наш старэнькі драўляны касцёлік у Ракаве! І такім, паводле акупацыйных расейскіх уладаў, павінен быў заставацца — г.зн. згодна «вызначаных архітэктурных планаў» вышынёй у сем (7) аршынаў (каля 5,5 м). Каб аніяк не быць вышэй за царкву... Вядома ж: «Чыя ўлада тых і рэлігія...» Здымак Яна Булзукевіча. Канец XIX-пач. XX ст.

Oto nasz stareńki kościółek drewniany w Rakowie! Według «określonych planów architektonicznych» zaborczych władz rosyjskich powinien pozostać taki, jeśli chodzi o wysokość — 7 arszynów (ok. 5,5 m). Bo przecież nie mógł być wyższy niż cerkiew — «czyja władza, tego religia». Fot. Jan Butzukiewicz, XIX/XX w.

Новазбудаваны касцёл у Ракаве.
Канец 1900-х гадоў.

Nowy rakowski kościół w pierwszej
dekadzie XX w.

Зьлева — так выглядаў касцёл у 1940-я..

Po lewej: Tak wyglądał kościół po wojnie.
Koniec lat 40. XX w.

Ракаўскі «вечны агонь-зніч»: вясельны здымак на памятку на прыступках зачыненай сьвятыні (шлюб Эльжбеты Грыбоўшчанкі з Стафанам Гадлеўскім адбыўся ў Красным). Жнівень 1951 г.

Płonie rakowski «wieczny znicz». Pamiątkowe zdjęcie na schodach zamkniętej świątyni. Sam ślub Elżbiety Grzybowszczanki ze Stefanem Godlewskim odbył się w Krasnym. Sierpień 1951 r.

Пробашч Ян Такарскі кіруе рамонтам муру на могілках. Ракаў, 1960-ыя гг.

Proboszcz Jan Tokarski kieruje remontem cmentarnego muru. Lata 60. XX w.

Збэщаная сьвятыня... Прыгледзьцеся, што за трактар выедзе з касцельных дзвярэй? Ракаў, 1960-ыя гг.

Zbieszczona świątynia. Wygląda, jakby za chwilę z drzwi kościoła miał wyjechać traktor. Lata 60. XX w. Fot. Walery Chaćko.

Стаяці «Крыжовага Шляху» для роднага касцёла ахвярна выканаў скульптар Валяр'ян Янушкевіч. 1993 г.

Stacje Drogi Krzyżowej swego dłuta ofiarował swemu rodzinnemu kościołowi rzeźbiarz Walerian Januskiewicz. 1993 r.

Młody ks. Michał Sapiel (pośrodku), skierowany w latach 1990—1997 do pracy duszpasterskiej w rakowskiej parafii Matki Bożej Różańcowej, wziął na swe barki ciężar odnowienia świątyni. Ciężar ciężki jak dzwon i głośny jak dzwon.

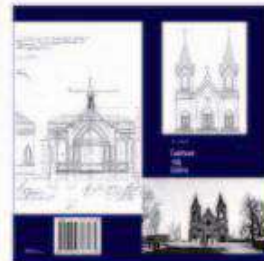
Малады кс. Міхал Сапель прызначаны з даручэннем душпастырскай апека ў Ракаўскую парафію Маці Божай Ружанцовай (1990—1997) узваліў на сябе галоўны цяжар аднаўленьня сьвятыні. Цяжар цяжкі, як зьвон, і слаўна-зьвічны, як зьвон.

Макет вокладкі першага выданьня сьціплай брашуркі «Сьвятыня над Іслачай». 2004 г.

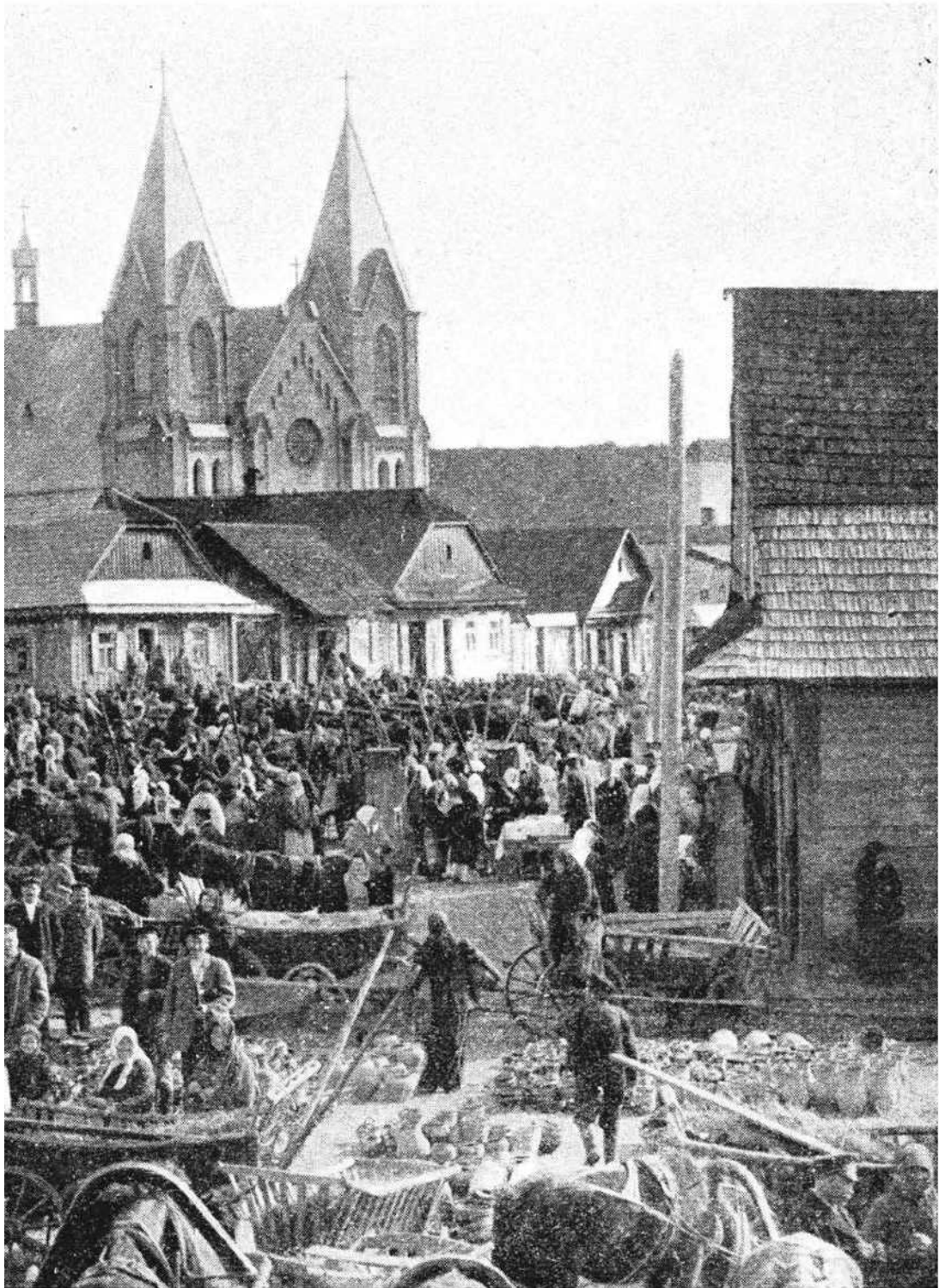
Макіета аkladкі першаго выданя брошуркі «Świątynia nad Isłoczą». 2004 г.

Далей (на разгортыцы) — сьліны ракаўскі кірмаш памежнага мястэчка, над якім пануюць касцёльныя вежы (памытайце творы Сяргея Пісецкага!). Ракаў, каля 1920 г.

Na rozkładówce: słynny targ w przygranicznym Rakowie z górującymi wieżami kościelnymi — miasteczku uwiecznionym w twórczości Sergiusza Piaseckiego. Ok. 1920 г.

Залатое вясельле (зьлева ўверсе) Галіны (дачка Франца Кунцэвіча) і Эдварда (сына Эдмунда) Андрыеўскіх. Красавік 2001; шлюб упробашч кс. Анатоль Парахневіч).
 ...І проста вясельле (справа): шлюб Кацярыны Трамбіччанкі з Анатолем Шкялём. 14.09.2013.
 Ніжэй зьлева — срэбранае вясельле аўтара з Галінай Хінка-Янушкевіч. 08.08.2008.

Od góry po lewej: Złote wesele Haliny (córkki Franca Kuncewicza) i Edwarda (syna Edmunda) Andryjewskich. Komunii św. udziela ks. Anatolij Parachniewicz. Kwiecień 2001 r.; Od góry po prawej: Zwykłe wesele — ślub Kaciaryny Trambiczczanki z Anatolem Szkielem. 14 września 2013 r.; U dołu: Srebrne gody autora i Haliny Chinki-Januszkiewicz. 8 sierpnia 2008 r.

Выступленьне вялікага аўстрыйскага хору — на паўсотню галасоў! Ракаў, 14 траўня 2011 г.
 Зьлева — сьпяваюць ракаўчанкі...
 Што можа быць званчэй за сьпевы дзяцей!

Występ dużego austriackiego chóru. 14 maja 2011 r. Po lewej: Śpiewają młode rakowianki. Cóż może być dzwięczniejszego niż śpiew dzieci!

Працэсія на Дзяды вакол капліцы на парафіяльных могілках.

Procesja na Zaduszki (Dziady) dookoła kaplicy na cmentarzu parafialnym.

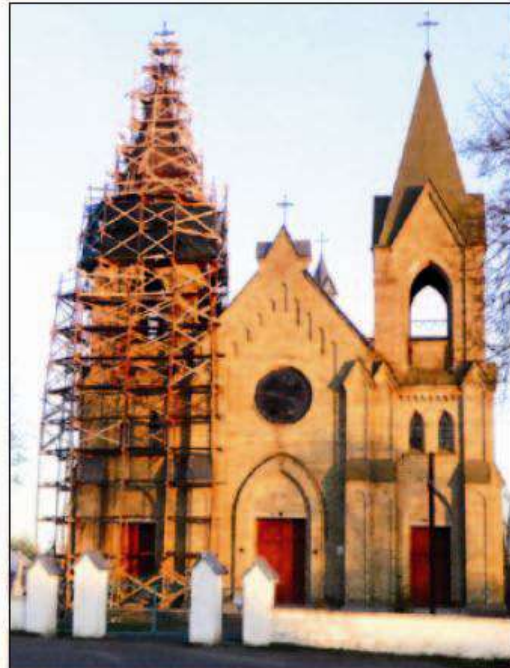
Жыццё парафіі.. Хрэсціны. Першая камунія. Канцэрты. Працэсіі. Міністранты. Пробашч Зьмітро Барыла. Парафіяне...

Życie parafii. Chrzestiny. Pierwsza komunія. Koncerty. Procesje. Ministranci. Proboszcz ks. Żmicier Baryła. Parafianie.

Вёска Манькаўшчына. З арцыбіскупам Тадэвушам Кандрусэвічам на сустрэчы абраза бласлаўнага кс. Міхала Сапоцькі. 11.06.2009.
 Wieś Mańkowszczyzna. Powitanie obrazu bł. ks. Michała Sopoćki. Uroczystości przewodniczył ks. abp Tadeusz Kondrusiewicz. 11 czerwca 2009 r.

У такім рэстаўрацыйным выглядзе Ракаўская Сьвятыня сустрэла сваё 110-годзьдзе.
 Swoje 110-lecie świątynia powitała w «remontowej» szacie.

